Complexe scheiding vanuit het perspectief van Veilig Thuis

Door vroegtijdige signalering kan worden voorkomen dat de aanwezige problematiek zich verhard en escaleert met alle gevolgen voor het kind.

Voor Veilig Thuis geldt als uitgangspunt dat alle gezinsleden zich veilig moeten voelen. Indien er risico's factoren aanwezig zijn die de (fysieke en de emotionele) veiligheid in geding brengt, maakt de medewerker van Veilig Thuis een Veiligheidsplan met de gezinsleden (ouders en eventueel de kinderen van 12 jaar en ouder). Dit gebeurt aan het eind van het eerste gesprek. Indien nodig wordt deze plan bijgesteld.
De medewerker van veilig Thuis stelt het belang van het kind voorop en maakt duidelijk wat de zorgen zijn en wat er nodig is om deze zorgen weg te nemen. Ouders worden aangesproken op hun rol als ouder en dit staat los van de partnerstrijd. Kinderen willen geen strijd tussen hun ouders en hebben behoefte aan erkenning door beide ouders. De medewerker van veilig Thuis stelt duidelijk grenzen om de veiligheid voor een ieder te waarborgen en benadrukt de gemeenschappelijkheid van het ouderschap. De medewerker is consequent en transparant.

Voorbereiding en onderzoeken wat er aan de hand is
De back office onderzoeker van veilig Thuis bereidt het eerste gesprek voor. De voorbereiding kan plaats vinden in het start mdo, tijdens het spreekuur scheiding, samen met een collega of individueel. Belangrijk erbij is dat je al een idee hebt wat je wilt onderzoeken en welke informanten je nodig hebt om een antwoord te krijgen op je onderzoeksvragen.
Om allerlei toestanden te voorkomen, kun je ervoor kiezen om de uitnodigingsbrief aan beide ouders te sturen en hen op onze locatie uitnodigen. Belangrijk erbij is om de zorgen die bij ons bekend is te benoemen, duidelijk te maken waarom een gezamenlijk gesprek nodig is en de rol van Veilig Thuis uit te leggen. Binnenkort zal een voorbeeld brief beschikbaar worden.
De uitgangspunt is dat wij ouders gezamenlijk worden gesproken. Houd hierbij rekening met het gezag over de kinderen (zijn beide ouders belast met het gezag over hun minderjarige(n)?) en met de recente ontwikkelingen (bijvoorbeeld ernstige geweld incidenten, contactverbod etc). Indien een van de ouders zorgen heeft over zijn/haar veiligheid, kunnen je afspraken hierover maken (bijvoorbeeld dat deze ouder 10 minuten later aankomt en 10 minuten eerder vertrekt). Onderzoek goed de reden waarom ouders niet met elkaar in gesprek willen. Deze weigering brengt de onderzoeker in een lastige positie en bemoeilijkt het onderzoek. Want als ze niet samen op gesprek willen, wie ga jij als eerste uitnodigen? En hoe voorkom je dat je al een vooringenomen beeld hebt als je met de andere ouder in gesprek gaat? Hoe ga je om met de signalen van onveiligheid die de ene ouder aan je doorgeeft zonder dat de andere ouder erbij is om op de gepresenteerde feiten te reageren?

Het onderzoek
Bij de start en tijdens het onderzoek moet de onderzoeker een inschatting maken van de risico's van het kind aan de hand van de ARIJ. Stel vast of je te maken hebt met een vechtscheiding. Ga na wie het gezag heeft. Wat is de opdracht vanuit de Rechtbank? Is er een ouderschapsplan? Zijn er nog lopende juridische procedures? Is er een contactverbod? Welke hulpverlening is er (geweest)? Maak daarbij gebruik van de (uitgebreide) veiligheidsplan. (Geert en Ioana werken aan een uitgebreidere versie van de veiligheidsplan). Voor de beoordeling van de ontwikkelingsbedreigingen bij vechtscheidingen is het nodig om de aard en ernst van de strijd van de ouders in beeld te brengen (met behulp van de Escalatieladder). Maak een veiligheidsplan waarbij minimaal als bodemeis is opgenomen dat 'het kind geen getuige mag zijn van de strijd tussen de ouders'.

Ouders
In het eerste gesprek met de ouders is van belang om te melden dat alle informatie wordt gedeeld met elkaar. Iedere mail die de medewerker ontvangt van de ene partner zal ook naar de andere partner gaan. Als een partner niet wenst de informatie te delen, zal de mail niet door de medewerker gelezen worden. Maak duidelijk wat ouders van de onderzoeker van Veilig Thuis wel en niet kunnen verwachten en leg uit wat je gaat doen.

- De inhoud van de zorgmelding.
- De rol van Veilig Thuis en de werkwijze.
- Het belang van het kind.
- De maximale duur van het onderzoek.
- Afronding en vervolgstappen (de wijze van samenwerken binnen de jeugdzorgketen)
- Monitoren

Neem de leiding in het gesprek en begrens waar nodig. De medewerker van Veilig Thuis voert in principe alleen gesprekken met beide biologische ouders. Het kan zijn dat je eerst de ouders afzonderlijk moet spreken om hen voor te bereiden en de spanning te verminderen en de ouder ervan te overtuigen dat de onderzoeker de regie over het gesprek heeft. Deze individuele ontmoetingen moeten zowel beperkt als kort blijven. Dit moet duidelijk aan beide ouders worden uitgelegd. Geef aan dat de problemen vanuit het verleden geen onderwerp zijn van het gesprek. De onderzoeker kan het niet oplossen en ze zullen makkelijk de negativiteit tijdens het gesprek verhogen. Overtuig de ouders dat de onderzoeker niet een kant kiest in hun conflict en dat je hen wil helpen om als ouder het beste te doen voor hun kind door de juiste hulp aan te vragen.
Onderwerpen voor de overleggen zijn:

- Erkennen de ouders de zorgen die gemeld zijn?
- Wat willen ouders veranderen aan de huidige situatie?
- Wat hebben ze tot nu toe geprobeerd en met welk resultaat?
- Wat denken ze dat het nodig is om de zorgen weg te nemen?
- Wat merken de kinderen van de huidige situatie?
- Hoe zijn de zorgtaken en omgang verdeeld tussen de ouders.
- Hoe verloopt de overgang van de ene ouder naar de andere.

- Hoe de ouders met elkaar overleggen. Dit moet helder en duidelijk zijn zodat er geen misverstanden kunnen ontstaan.

Vragen aan de ouders m.b.t. het kind
• Hoe hebben de ouders de scheiding aan het kind verteld?
• Hebben ouders dit samen gedaan of apart?
• Wat hebben ouders aan hun kind verteld over de scheiding?
• Hoe was het kind voor de scheiding?
• Wat is er veranderd na de scheiding?
• Merken ouders dat alleen thuis ?
• Merken anderen dit ook? (School, familie, vrienden)
• Als de ouder zich in het kind verplaatst, wat zou het kind zeggen over de conflicten?
• Functioneert het kind anders bij moeder en vader?
• Wat zijn de overeenkomsten? (denk aan de vragenlijst voor ouders die gescheiden opvoeden)
• Wat zijn de verschillen?
• Hoe ontwikkelt het kind zich? Toestemming vragen voor het benaderen van school, huisarts en andere betrokkenen.
• Hoe kunnen ouders zien dat het goed gaat met u kind?
• Hoe kunnen ouders zien dat het niet goed gaat met het kind?

Gezin en netwerk
Het netwerk van het gezin kan van grote invloed zijn op het proces. De kans bestaat dat de inzet en motivering van de gezinsmanager teniet wordt gedaan door het netwerk, aangezien zij meestal betrokken zijn bij één van beide ouders en geen kennis hebben over de gevolgen van echtscheiding op kinderen. Vraag aan de ouders welke mensen uit hun netwerk betrokken zijn en ga na wie invloed heeft op deze ouders. Neem de rol van het netwerk in de conclusie, door bijvoorbeeld te adviseren om hen actief te betrekken in de hulpverleningsproces en scheidingseducatie te bieden (het programma ouderschap blijft doet dat standard).

Kinderen
Vanaf vier jaar is het mogelijk om met kinderen een gesprek te voeren. Voor een kind jonger dan vier jaar biedt de interactie tussen kind en ouder belangrijke informatie. Het kan voor het jongere kind prettig zijn, wanneer het eerste gesprek plaatsvindt in het huis van de verzorgende ouder, maar liefst niet in de nabijheid van de ouder. Bespreek met het kind wie je bent en waarom je er bent. Laat het kind weten dat je speciaal voor hem bent. Neem zijn verhaal serieus en houd er rekening mee dat het kind altijd loyaal is aan beide ouders. Laat het kind weten dat je altijd eerst vooraf met hem overlegd wat aan ouders verteld gaat worden. Behalve als het kind iets verteld, waarover de onderzoeker zich ernstig zorgen maakt, dan moet de onderzoeker dit met ouders bespreken en alleen nadat de onderzoeker dit eerst met het kind heeft besproken.
Ga altijd na of het kind behoefte heeft aan een neutraal persoon of een groep leeftijdgenoten om zijn ervaringen uit te wisselen.

Onderwerpen
• Waarom komt de onderzoker praten?

• Wat doet de onderzoker precies?
• Wat doet de onderzoker met wat het kind vertelt?

Vragen
• Wat is er allemaal veranderd?
• Wat is hetzelfde gebleven?
• Wat zijn voor jou belangrijke zaken?
• Je hebt nu twee huizen, misschien is dat soms fijn, misschien soms lastig?
• Hoe gaat het als je van het ene huis naar het andere gaat?
• Hoe vind je dat het nu gaat?
• Wat doe je als je ouders ruzie maken?
• Wat zouden je ouders kunnen doen om jou te helpen?
• Wat maakt je blij en wat maakt je verdrietig?
• Wat zou je het liefst morgen anders willen? Waar heb je last van?

De onderzoeker kan gebruik maken van de drie huizen, mits de ouders emotionele toestemming hiervoor kunnen geven.

Aan de hand van de vragen kunnen de zorgen en krachten van de kinderen worden vastgesteld:
• Zijn er stresssignalen bij het kind?
• Zijn er signalen van loyaliteitsproblematiek?
• In welke fase van de rouwverwerking/verlies zit het kind?
• Is het kind betrokken geweest bij ruzies en geweld van ouders?
• Zijn de ouders emotioneel beschikbaar voor het kind?
• Zijn er signalen van parentificatie?
• Is er sprake van verbroken familieverbanden?
• Zijn er voor het kind onduidelijkheden, bijvoorbeeld woonplek en omgang?
• Komt het kind iets tekort door de scheiding?

Op basis van het gesprek met ouders en het kind worden er afspraken gemaakt wat er nodig is om de zorgen weg te nemen. Er worden met ouders en het kind afspraken gemaakt over wat er moet veranderen en hoe.

Stel vast welke hulp nodig is om de veranderingen teweeg te brengen. Dit resulteert in een duidelijk plan die beschreven wordt in onze conclusie. Beschrijf wat de zorgen zijn en wat de sterke punten zijn. Vervolgens beschrijf wat de zorgen en de sterke punten betekenen voor de veiligheid van de minderjarigen. Probeer de hulp die je nodig acht te beschrijven en geen programma's te noemen. Dit omdat de sociale kaart continue verandert en de regie houders veel beter op de hoogte zijn met de actuele aanbod.